

Рябова Т.В., Решетняк Н.Б., Костина Л.А.

Загальні та регіональні проблеми розвитку банківської системи

Розвиток банківської системи є основою формування повноцінних ринкових відносин та сукупності базових елементів, пов'язаних із рухом фінансових ресурсів, без яких функціонування ринкової економіки неможливе. Від раціональної організації банківської системи та її ефективної роботи суттєво залежить розвиток економіки держави.

Метою цієї статті є акцентування уваги на проблеми розвитку банківської системи України, робота якої на сучасному етапі потребує удосконалення. Серед цих проблем є такі, які потребують законодавчого і нормативно-правового врегулювання, практичного вирішення та проблеми соціальної практики. Від їх вирішення залежить подальший розвиток реального та фінансових секторів економіки.

Створення власної фінансово-кредитної політики в Україні почалося після прийняття Декларації про державний суверенітет України в 1991 році. Постановою Верховної Ради України від 20 березня 1991 року було ухвалено Закон України «Про банки і банківську діяльність» [2].

За час свого існування банківська система пройшла два етапи розвитку: I етап - (1991-1993 рр.) - етап активного становлення та розвитку банківської системи; II етап - (1993-1998 рр.) - етап стагнації та зростання банківської кризи.

На першому етапі реформування банківської системи випереджало реформування економіки і, як наслідок, - тіньові обороти капіталу, вплив капіталу за кордон; призупинено створення законодавчої бази щодо банківської системи; Національний банк України не створив системи страхування депозитів і кредитів.

Негативними наслідками 2-го етапу були: скорочення кількості банків; гальмування зростання банківського капіталу; погіршення фінансового стану банків.

Аналіз стану банківської справи в Україні на сучасному етапі виявляє низку проблем, вирішення яких сприятиме поліпшенню діяльності комерційних банків та розвитку економіки. Спеціалісти відзначають такі негативні моменти у

функціонуванні банківської системи: не зовсім досконала територіальна структура; існування збиткових банків, які мають "негативний" кредитний портфель; низький рівень капіталізації банків; недостатнє законодавче забезпечення спектру банківських операцій; відсутність диверсифікації банківської структури; слабка диверсифікація діапазону продуктів та послуг; низька якість активів; низький рівень конкурентоспроможності банків; недостатня забезпеченість прав власника, інвестора та кредитора; несформованість національного ринку дешевих і довгострокових фінансових ресурсів; недостатність розвитку фондового ринку і ринку цінних паперів; недосконалі технологічні складові банківської діяльності; відсутність земельного ринку для фінансової підтримки сільськогосподарського виробника [4].

Наприклад, дуже гостро стоїть питання капіталізації, зростання уставних фондів банків. Не завжди достатньо уваги приділяють цьому питанню засновники банків. Особливо чітко це виявляється при аналізі діяльності колишніх українських банків, які зараз стали банками з змішаним (іноземним) капіталом.

Не завжди вдається успішно оцінити ризики кредитування, що дуже важливо для комерційних банків. Особливо високі ризики кредитування існують у сільському господарстві.

Існує також загроза масових неплатежів по іпотечним кредитам у випадку явищ нестабільності на ринку нерухомості, де ціни є дуже високими. Ось тут необхідне втручання держави - подальша лібералізація ринку будівництва; поширення будівництва житла; удосконалення оподаткування нерухомості; поява в країні нових об'єктів (окрім нерухомості) для вкладання грошей. До того ж світова іпотечна криза у 2007 році дуже ускладнила доступ банкам України до світових ринків фінансових ресурсів.

Треба відмітити і таку негативну тенденцію, як зростання відсотку неповернених кредитів у секторі споживацького кредитування, що потребує більш жорсткого та пильного підходу у роботі банків з клієнтами-позивачами. І всі ці процеси може суттєво посилити інфляція.

Але незважаючи на існуючі проблеми, банківська система України динамічно розвивається, про що свідчать приведені нижче показники діяльності банків.

Основні показники діяльності банків України на 1 вересня 2007 року [1]

Назва показника	01.01. 2001	01.01. 2003	01.01. 2005	01.01. 2007	01.09. 2007
Кількість діючих банків	153	157	160	170	173
із них: з іноземним капіталом	22	20	19	35	42
У тому числі зі 100% іноземним капіталом	7	7	7	13	17
Загальні активи, млн.грн.	39866	67774	141497	353086	494484
Пасиви, млн.грн.	37129	63896	134348	340179	477130
Доходи, млн.грн.	7446	10470	20072	41645	40499
Витрати, млн.грн.	7476	9785	18809	37501	36617
Результат діяльності, млн.грн. (-збитки, + прибуток)	-30	685	1263	4144	3882

За розміром капіталу до 10 крупних банків України входять:

КБ “Приватбанк” (4412млн.грн.), “Райффайзен Банк” (3649млн.грн.), АКІБ “УКРСИББАНК” (2940 млн.грн.), АКБ “Укрсоцбанк” (2821млн.грн.), ВАТ “Укрексімбанк” (2175 млн.грн.), Промінвестбанк (2653 млн.грн.), ВАТ “Ощадбанк” (1965 грн.млн.), ВАТ КБ “Надра” (1658 млн.грн.), ЗАТ “Альфа-банк” (1523млн.грн.), Перший Український міжнародний банк (1436 млн.грн.), ЗАТ “ОТП Банк ” (1227 млн.грн.) [1].

Складовою частиною банківської системи України є розгалужена мережа банківських установ, що функціонує у Харківській області. Вона спроможна не

тільки обслуговувати економіку області, а й позитивно впливати на її подальший розвиток.

Банківська мережа Харківської області на 1 жовтня 2007 року налічувала 75 банківських установ, у тому числі 12 банків – юридичних осіб, 61 філію, 2 представництва та 1117 відділень [3].

До 12 банків-юридичних осіб належать такі банки:

Акціонерний комерційний інноваційний банк «УкрСиббанк»;

Відкрите акціонерне товариство «Мегабанк»;

Акціонерний комерційний регіональний банк «Регіон-банк»;

Відкрите акціонерне товариство РЕАЛ БАНК;

Харківський акціонерний комерційний Земельний банк;

Акціонерний Східно-Український Банк «Грант»;

Акціонерний комерційний банк «Базис»;

Акціонерний комерційний банк «Меркурій»;

Акціонерний банк «Факторіал-Банк»;

Акціонерний комерційний банк «Європейський»;

Відкрите акціонерне товариство «Інноваційно-промисловий банк»;

Акціонерний комерційний банк «Золоті ворота».

За станом на 01.10.2007 загальні активи банківських установ дорівнювали 26 669,5 млн.грн. та зросли порівняно з 01.10.2006 на 53,8%, з 01.01.2007 - на 46,2%. Зростання активів продовжувалось переважно за рахунок кредитного портфеля, який залишився найбільшою складовою в їх структурі – 70,1% (на 01.01.2007- 69,4 %) [3]. Рейтинг банків за чистими активами розподілився таким чином: 1 місце – АКІБ«УКРСИББАНК» (7935,6 млн.грн.), 2 місце – АКБ«Укрсоцбанк» (1911,2 млн. грн.), 3 місце - «Райффайзен Банк» (1329,2 млн.грн.) [3].

Зобов'язання банківського сектора області за рік збільшились на 104,2%, з початку року - на 49,3 % та на 1 жовтня цього року склали 37 312,7 млн.грн. [3]. Основними складовими в структурі зобов'язань банківських установ на аналізовану дату залишились кошти інших банків (питома вага 46,6%) та кошти на рахунках суб'єктів господарювання та фізичних осіб (25,2%) [3]. Рейтинг за залученими

коштами клієнтів банків розподілився таким чином: 1 місце - АКІБ«УКРСИББАНК» (2195,4 млн.грн.), 2 місце – ВАТ «МЕГАБАНК» (807 млн.грн.), 3 місце - АКБ«Укрсоцбанк» (703 млн.грн.) [3].

Продовжував зростати власний капітал банків: проти аналогічної дати минулого року приріст склав 34,6%, проти початку року - 10,2 % та на 01.10.2007 дорівнював 3 108,6 млн.грн.[3]. Основним джерелом формування балансового та регулятивного капіталу залишився статутний капітал, який становив на 1 жовтня цього року 3 454,0 млн.грн. та зріс проти відповідного періоду минулого року на 88,6%, початку року - на 44,2%. [3]. Показник середнього розміру статутного капіталу на один працюючий банк склав на 1 жовтня 2007 року 287,8 млн.грн.[3].

Доходи банківських установ області за 9 місяців 2007 року, які порівняно з січнем-вереснем 2006 року зросли на 20,3% і становили 2 518,4 млн.грн., в основному формувалися за рахунок процентних доходів, розмір яких дорівнював 1 827,8 млн.грн., або 72,5% у структурі доходів та комісійних доходів - 484,0 млн.грн., або 19,2% [3].

Витрати банківських установ зростали вищими темпами, ніж доходи; порівняно з січнем-вереснем 2006 року витрати збільшились на 71,6% і за січень-вересень 2007 року склали 1 107,9 млн.грн. та формувалися в основному за рахунок процентних витрат, які дорівнювали 1 790,7 млн.грн., або 48,9% у структурі витрат та загальних адміністративних витрат - 1 081,3 млн.грн., або 29,4% [3].

Фінансовий результат діяльності більшості банківських установ за 9 місяців поточного року позитивний, однак у цілому банківська система області залишилась збитковою: перевищення витрат над доходами склало 1 153,9 млн.грн. (за відповідний період минулого року - 46,9 млн.грн.), що пов'язане з особливостями розподілу та бухгалтерського обліку доходів та витрат окремих головних банків та підлеглих філій [3].

Для вироблення ефективних рішень щодо подальшого розвитку банківської системи України безумовно необхідними є дослідження основних світових тенденцій щодо перетворень у банківській сфері. Виходячи з світової практики діяльності банківської системи, можна прогнозувати, що міжнародні банківські

групи, скоріше всього, займуть більшу частину банківського ринку України, і це повинно привести до подешевшення кредитів, зниження ризиків для банків та поліпшення обслуговування клієнтів. Все це може бути досягнуто за рахунок використання світового банківського досвіду та втілення сучасних банківських технологій.

Література:

1. Вісник НБУ.-//НБУ-2007.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність»- // «Урядовий кур'єр». - 2001 - № 8.
3. Основні показники діяльності банківських установ в Харківській області за 9 місяців 2007 р.- // Бюлетень Управління Національного банку України в Харківській області. – 2007.
4. Папуша А.-З турботою про державність - // Вісник Національного банку України. – 2007- №8- с.3-6